

LBRIS

We know
books

FILOSOFIE
IDEI FUNDAMENTALE

Traducere din limba engleză
CRINA BOITOR

LITERA

București

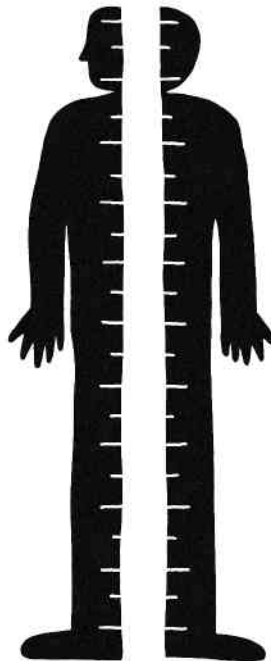
10 INTRODUCERE

LUMEA ANTICĂ

700 Î.NR.–250 D.NR.

- 22 **Totul este alcătuit din apă**
Thales din Milet
- 24 **Tao care poate fi exprimat
nu este eternul tao**
Lao Zi
- 26 **Numărul este guvernatorul
formelor și al ideilor**
Pitagora
- 30 **Fericit este cel ce și-a depășit
egoul**
Siddhartha Gautama
- 34 **Fidelitatea și sinceritatea
să îți fie principii de bază**
Confucius (Kong Fuzi)
- 40 **Totul este flux**
Heraclit
- 41 **Toate sunt una**
Parmenide
- 42 **Omul este măsura tuturor
lucrurilor**
Protagoras
- 44 **Când cineva îmi aruncă
o piersică, eu îi arunc înapoi
o prună**
Mozi (Mo Di)
- 45 **Nu există nimic cu excepția
atomilor și a spațiului vid**
Democrit și Leucip

- 46 **Viața neanalizată
nu merită trăită**
Socrate
- 50 **Cunoașterea pământească
este o umbră doar**
Platon
- 56 **Adevărul se află în lumea
înconjurătoare**
Aristotel
- 64 **Moartea nu înseamnă
nimic pentru noi**
Epicur
- 66 **Cel care se mulțumește
cu puțin are cel mai mult**
Diogene din Sinope
- 67 **Scopul vieții este să trăim
în armonie cu natura**
Zenon din Kiton

LUMEA MEDIEVALĂ 250–1500

- 72 **Dumnezeu nu este părintele
celor rele**
Sfântul Augustin din Hippona
- 74 **Dumnezeu prevede gândurile
și acțiunile noastre libere**
Boethius
- 76 **Sufletul este diferit de trup**
Ibn Sina (Avicenna)
- 80 **Prin simplul fapt că ne
gândim la Dumnezeu
putem ști că există**
Sf. Anselm
- 82 **Filosofia și religia nu sunt
incompatibile**
Ibn Rushd (Averroes)
- 84 **Dumnezeu nu are atribute**
Moise Maimonide (Moshe
ben Maimon)
- 86 **Nu fi îndurerat. Orice pierzi
va reveni sub o altă formă**
Jalal Ad-Din Muhammad
Rumi
- 88 **Universul nu a existat
dintotdeauna**
Toma d'Aquino
- 96 **Dumnezeu este non-altul**
Nicolaus Cusanus
- 97 **A nu cunoaște nimic este
cea mai fericită viață**
Erasmus din Rotterdam

RENAȘTEREA EUROPEANĂ ȘI EPOCA RAȚIUNII

1500-1750

- 102 **Scopul scuză mijloacele**
Niccolò Machiavelli
- 108 **Faima și pacea interioară
nu pot fi niciodată prietene**
Michel de Montaigne
- 110 **Cunoașterea înseamnă
putere**
Francis Bacon
- 112 **Omul este o mașină**
Thomas Hobbes
- 116 **Gândesc, deci sunt**
René Descartes
- 124 **Imaginația decide totul**
Blaise Pascal
- 126 **Dumnezeu este cauza tuturor
lucrurilor, care sunt în el**
Benedict Spinoza
- 130 **Cunoașterea nici unui om
de aici nu poate merge
dincolo de experiența sa**
John Locke
- 134 **Există două tipuri de
adevăruri: adevăruri
ale rațiunii și adevăruri
faptice**
Gottfried Leibniz
- 138 **A fi înseamnă a fi perceput**
George Berkeley

EPOCA REVOLUȚIEI

1750-1900

- 146 **Îndoiala nu este o stare
plăcută, însă certitudinea
este absurdă**
Voltaire
- 148 **Obiceiul este marele
îndrumător al vieții
omenești**
David Hume
- 154 **Omul se naște liber și totuși
pretutindeni este în lanțuri**
Jean-Jacques Rousseau
- 160 **Omul este un animal
care face negoț**
Adam Smith
- 164 **Există două lumi: corpul
nostru și lumea exterioară**
Immanuel Kant
- 172 **Societatea este într-adevăr
un contract**
Edmund Burke
- 174 **Fericirea cea mai mare
pentru cât mai mulți oameni**
Jeremy Bentham
- 175 **Mintea nu are gen**
Mary Wollstonecraft
- 176 **Tipul de filosofie pe care
îl alegi depinde de ce tip
de om ești**
Johann Gottlieb Fichte
- 177 **Despre nici un subiect
nu s-a filosofat mai puțin
ca despre filosofie**
Friedrich Schlegel
- 178 **Realitatea este un proces
istoric**
G.W.F. Hegel
- 186 **Fiecare om consideră
limitele propriului său câmp
vizual drept limite ale lumii**
Arthur Schopenhauer
- 189 **Teologia este antropologie**
Ludwig Andreas Feuerbach
- 190 **Individul este suveran
asupra trupului și
minții sale**
John Stuart Mill
- 194 **Anxietatea este vertijul
libertății**
Søren Kierkegaard
- 196 **Istoria întregii societăți
de până acum este istoria
luptelor de clasă**
Karl Marx
- 204 **Ar trebui să își abandoneze
cetățeanul conștiința
în fața legiuitorului?**
Henry David Thoreau
- 205 **Gândește-te ce efect
au lucrurile**
Charles Sanders Peirce
- 206 **Acționează ca și cum
contează ce faci**
William James

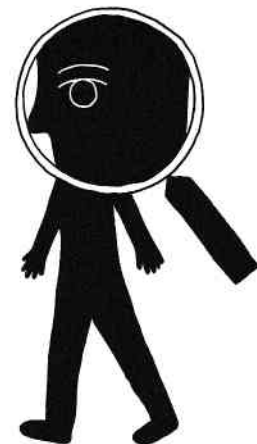

LUMEA MODERNĂ

1900-1950

- 214 **Omul este ceva ce trebuie depășit**
Friedrich Nietzsche
- 222 **Bărbații cu încredere în sine vin, văd și cuceresc**
Ahad Ha'am
- 223 **Limbajul e un sistem de semne ce exprimă idei**
Ferdinand de Saussure
- 224 **Experiența în sine nu este știință**
Edmund Husserl
- 226 **Intuiția merge exact în direcția vieții**
Henri Bergson
- 228 **Gândim doar atunci când ne confruntăm cu probleme**
John Dewey
- 232 **Cei care nu își pot aminti trecutul sunt condamnați să îl repete**
George Santayana
- 233 **Numai suferința ne face oameni**
Miguel de Unamuno
- 234 **Crede în viață**
William Du Bois
- 236 **Calea către fericire constă într-o diminuare organizată a muncii**
Bertrand Russell
- 240 **Iubirea este o punte de la cunoașterea inferioară la cea superioară**
Max Scheler

- 241 **Numai ca individ poate omul deveni filosof**
Karl Jaspers
- 242 **Viața este o serie de coliziuni cu viitorul**
José Ortega y Gasset
- 244 **Pentru a filosofa, trebuie mai întâi să mărturisești**
Hajime Tanabe
- 246 **Limitele limbajului meu semnifică limitele lumii mele**
Ludwig Wittgenstein
- 252 **Noi înșine suntem entitățile care trebuie analizate**
Martin Heidegger
- 256 **Singura alegere cu adevărat morală a individului este realizată prin sacrificiul de sine în favoarea comunității**
Tetsuro Watsuji
- 257 **Logica este ultimul ingredient științific al filosofiei**
Rudolf Carnap
- 258 **Singurul mod de a cunoaște o persoană este să o iubești fără speranță**
Walter Benjamin
- 259 **Ceea ce este nu poate fi adevărat**
Herbert Marcuse
- 260 **Istoria nu ne aparține, ci noi îi aparținem ei**
Hans-Georg Gadamer
- 262 **În măsura în care o afirmație științifică vorbește despre realitate, ea trebuie să fie falsificabilă**
Karl Popper
- 266 **Inteligența este o categorie morală**
Theodor Adorno

- 268 **Existența precedă esența**
Jean-Paul Sartre
- 272 **Banalitatea răului**
Hannah Arendt
- 273 **Rațiunea trăiește în limbaj**
Emmanuel Levinas
- 274 **Pentru a vedea lumea, trebuie să ne separăm de acceptarea noastră familiară cu privire la ea**
Maurice Merleau-Ponty
- 276 **Bărbatul este definit ca o ființă umană, iar femeia ca femelă**
Simone De Beauvoir
- 278 **Limbajul este o artă socială**
Willard Van Orman Quine
- 280 **Sentimentul fundamental al libertății îl reprezintă libertatea față de lanțuri**
Isaiah Berlin
- 282 **Gândește ca un munte**
Arne Naess
- 284 **Viața este trăită cu atât mai bine dacă nu are sens**
Albert Camus

FILOSOFIA CONTEMPORANĂ

1950—PREZENT

- 290 **Limbajul este o piele**
Roland Barthes
- 292 **Ce ne-am face fără cultură?**
Mary Midgley
- 293 **Știința clasică nu aspiră
la inovație faptică sau
teoretică**
Thomas Kuhn
- 294 **Principiile dreptății sunt
alese în spatele unui vâl
al ignoranței**
John Rawls
- 296 **Arta este o formă de viață**
Richard Wollheim
- 297 **Funcționează orice**
Paul Feyerabend
- 298 **Cunoașterea este produsă
spre a fi vândută**
Jean-François Lyotard

- 300 **Pentru omul negru există
doar un singur destin,
iar acela e alb**
Frantz Fanon
- 302 **Mașinile mă iau frecvent
prin surprindere**
Alan Turing
- 303 **Când am introdus prima
dată expresia „noroc moral”,
mă așteptam să sugerez un
oximoron**
Bernard Williams
- 304 **Omul este o invenție
de dată recentă**
Michel Foucault
- 306 **Putem alege să trăim într-o
lume a iluziei liniștitoare**
Noam Chomsky
- 308 **Este mai greu să justifici o
intervenție decât refuzul de
a acorda bunuri și servicii**
Philippa Foot
- 310 **Societatea depinde de o
atitudine critică privitoare
la propriile sale tradiții**
Jürgen Habermas
- 312 **Nu există nimic în afara
textului**
Jacques Derrida
- 318 **Nu există nimic în adâncul
nostru cu excepția a ceea
ce am pus acolo noi înșine**
Richard Rorty
- 324 **Orice dorință are o legătură
cu nebunia**
Luce Irigaray
- 325 **Orice imperiu își spune
sieși și lumii că este ca
nici un alt imperiu**
Edward Said
- 326 **Gândirea funcționează
întotdeauna prin opoziție**
Hélène Cixous

- 327 **Cum este să fii liliac?**
Thomas Nagel
- 328 **Cine se joacă de-a Dumnezeu
în feminismul contemporan?**
Julia Kristeva
- 329 **Conștiința umană este
aproape ultimul mister rămas**
Daniel Dennett
- 330 **Filosofia nu este doar
ceva scris**
Henry Odera Oruka
- 331 **În suferință, animalele ne
sunt egale**
Peter Singer
- 332 **Cele mai bune analize
marxiste sunt întotdeauna
analize ale unui eșec**
Slavoj Žižek
- 333 **Dominația patriarhală
împărtășește o bază
ideologică cu rasismul**
bell hooks

334 ALȚI FILOSOFI

340 GLOSAR

352 INDICE

359 MULȚUMIRI

LEBRIS

We know
books

LUMEA ANTICĂ

700 Î.HR. – 250 D.HR.

Thales din Milet, primul filosof grec cunoscut, caută **răspunsuri raționale** la întrebări despre lumea în care trăim.

624–546 î.HR.

Data oficială a nașterii lui **Kong Fuzi (Confucius)**, a cărui filosofie se axează pe **respect și tradiție**.

551 î.HR.

Moare **Siddhartha Gautama, Buddha**, fondatorul religiei și al filosofiei **budiste**.

480 î.HR.

Empedocle propune teoria celor **patru elemente clasice**. El este ultimul filosof grec care și-a transmis ideile în **versuri**.

cca 460 î.HR.

569 î.HR.

Se naște **Pitagora**, gânditorul grec care a îmbinat filosofia cu matematica.

508 î.HR.

Puternicul oraș-stat grec Atena adoptă o **constituție democratică**.

469 î.HR.

Se naște **Socrate**, ale cărui **metode de a pune întrebări** în Atena au stat la baza filosofiei occidentale ulterioare în cea mai mare parte a ei.

404 î.HR.

Înfrângerea din **războiul peloponesiac** duce la declinul puterii politice a Atenei.

Incă din zorii istoriei umane, oame-
nii și-au pus întrebări cu privire
la lumea înconjurătoare și la
locul lor în ea. În societățile primitive,
răspunsurile la întrebările fundamen-
tale puteau fi găsite în religie, acțiunile
zeilor explicând mecanismele univer-
sului și oferind un cadru de înțelegere
pentru civilizațiile umane.

Au existat însă unii oameni care
au considerat explicațiile religioase
tradiționale drept inadecvate și au
început astfel să caute răspunsuri
bazându-se pe rațiune, nu pe con-
venții sau religie. Această schimbare
a marcat nașterea filosofiei, iar pri-
mul dintre marii gânditori pe care îi
cunoaștem a fost Thales din Milet,
aceasta din urmă fiind o așezare
grecă aflată în Turcia din prezent.
Thales folosea rațiunea pentru a pune
întrebări cu privire la natura univer-
sului și i-a încurajat pe ceilalți să facă

la fel. El le-a transmis adepților săi
nu numai propriile răspunsuri, ci și
întregul proces al gândirii raționale,
împreună cu anumite indicii cu pri-
vire la tipul de explicații care puteau
fi considerate satisfăcătoare. Din
acest motiv, Thales este considerat
în general primul filosof.

Preocuparea principală a filosofilor
timpurii s-a centrat în jurul întrebării
esențiale puse de Thales: „Din ce este
alcătuită lumea?” Răspunsurile lor
constituie baza gândirii științifice,
structurând o relație între știință
și filosofie care există și în prezent.
Activitatea lui Pitagora a marcat un
punct de cotitură esențial, deoarece
acesta a căutat să explice lumea
nu în termenii unei anumite forme
de materie originară, ci în termeni
matematici. El și adepții săi au descris
structura cosmosului folosindu-se de
cifre, raporturi și geometrie. Deși unele

dintre aceste relații matematice aveau
o semnificație mistică pentru Pitagora
și pentru adepții săi, explicația lor
numerologică asupra cosmosului a
avut o profundă influență asupra
începuturilor gândirii științifice.

Filosofia greacă clasică

Pe măsură ce orașele-state din Grecia
deveneau tot mai mari, filosofia s-a
răspândit în lumea greacă din Ionia
până în Atena în special, aceasta din
urmă devenind cu pași repezi centrul
cultural al Greciei. Aici, filosofii au
lărgit aria filosofiei, incluzând noi
întrebări precum: „Cum știm ceea ce
știm?” și „Cum ar trebui să ne trăim
viața?” Un atenian, Socrate, a fost cel
care a deschis scurta, însă extrem
de influentă eră a filosofiei clasice
grecești. Deși nu a lăsat în urmă nici
o scriere, ideile sale au fost atât de
importante încât au influențat întreg

Platon înființează **Academia** sa, care a fost extrem de influentă în Atena.

CCA 385 î.HR.

Zenon din Kition formulează **filosofia stoică**, care ajunge apoi să fie promovată în **Imperiul Roman**.

CCA 332–265 î.HR.

Ptolemeu, cetățean roman al Egiptului, propune ideea că **Pământul se află în centrul universului** și nu se mișcă.

CCA 100–178 D.HR.

Galenus din Pergam realizează o **cercetare medicală** extraordinară care rămâne nedepășită până la cercetările lui Vesalius din 1543.

CCA 150 D.HR.

335 î.HR.

Aristotel, discipolul lui Platon, își deschide propria școală în Atena – **Lyceum**.

323 î.HR.

Moartea lui Alexandru cel Mare marchează sfârșitul dominării culturale și politice a Greciei în lumea antică.

122 D.HR.

Începe construcția **Zidului lui Hadrian** în Britania, care marchează granița cea mai nordică a Imperiului Roman.

220 D.HR.

Prăbușirea **dinastiei Han** marchează sfârșitul Chinei unificate. Începe astfel **Perioada de Dezbinare**.

cursul filosofiei, iar toți filosofii de dinaintea lui au ajuns să fie cunoscuți drept presocratici. Discipolul său, Platon, a fondat în Atena o școală de filosofie numită Academia (de unde provine și termenul „academic”), unde a predat și a dezvoltat ideile maestrului său, transmitându-le mai departe altor discipoli cum ar fi Aristotel, care a fost elev și apoi profesor acolo timp de 20 de ani. Ideile și metodele contrastante ale acestor mari gânditori – Socrate, Platon și Aristotel – stau la baza filosofiei occidentale așa cum o cunoaștem în prezent, iar diferențele lor de opinie au continuat să împartă filosofii în școli de gândire diferite de-a lungul istoriei.

Perioada clasică a Greciei antice a ajuns la un final o dată cu moartea lui Alexandru cel Mare în anul 323 î.Hr. Acest mare lider unificase Grecia, iar după moartea sa, orașele-state care până atunci cooperau între ele au

devenit din nou rivale. În urma morții lui Aristotel, survenite în anul 322 î.Hr., filosofia a fost împărțită de asemenea în școli de gândire foarte diferite, cinicii, scepticii, epicurienii și stoicii susținându-și fiecare poziția.

De-a lungul secolelor care au urmat, cultura greacă a apus odată cu dezvoltarea Imperiului Roman. Romanii au fost prea puțin preocupați de filosofia greacă în afară de stoicism, însă ideile grecești au persistat, în principal deoarece au fost păstrate în diverse manuscrise și traduceri din lumea arabă. Au revenit ulterior la suprafață în epoca medievală, odată cu apariția creștinismului și a islamismului.

Filosofia orientală

Gânditori din întreaga Asie puneau și ei la îndoială înțelepciunea tradițională. Revoltele politice din China, între anii 771 și 481 î.Hr., au dus

la apariția mai multor filosofii interesante mai puțin de natura universului și mai mult de modul în care se poate organiza cel mai bine o societate dreaptă și în care se pot oferi reguli morale pentru indivizii din cadrul ei, examinându-se cu această ocazie ce anume înseamnă de fapt să duci o viață „bună”. Așa-numitele „O Sută de Școli de Gândire” au înflorit în această perioadă, cele mai importante dintre ele fiind confucianismul și taoismul, care au continuat să domine filosofia chineză până în secolul XX.

La sud de China a apărut un filosof la fel de influent: Siddhartha Gautama, cunoscut ulterior drept Buddha. Pornind de la învățătura sa răspândită în nordul Indiei în jurul anului 500 î.Hr., filosofia lui s-a răspândit de-a lungul subcontinentului și în aproape întreaga Asie de Sud, unde este practică în continuare pe scară largă.

TOTUL ESTE ALCĂTUIT DIN APĂ

THALES DIN MILET (cca 624–546 î.Hr.)

ÎN CONTEXT

RAMURĂ
Metafizică

ABORDARE
Monism

ÎNAINTE

2500–900 î.Hr. Civilizația miceniană din Creta și civilizația miceniană ulterioară din Grecia se bazează pe religie pentru a explica fenomenele fizice.

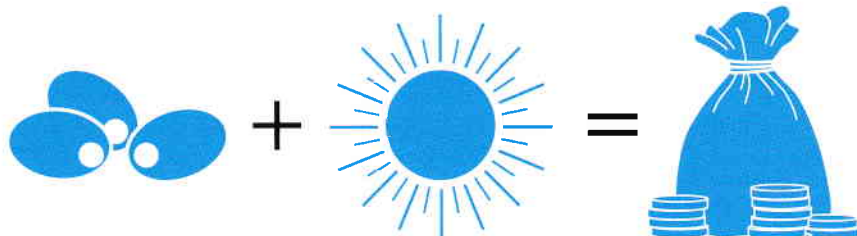
cca 1100 î.Hr. Mitul babilonian al creației, *Enûma Eliș*, descrie starea originară a lumii drept o masă acvatică.

cca 700 î.Hr. *Teogonia* de poetul grec Hesiod descrie modul în care zeii au creat universul.

DUPĂ

Începutul secolului al V-lea î.Hr. Empedocle propune cele patru elemente de bază ale cosmosului: pământ, apă, aer și foc.

cca 400 î.Hr. Leucip și Democrit conchid că universul este alcătuit doar din atomi și spații goale.

Prin metoda observației, Thales a dedus că anumite condiții climaterice, iar nu invocațiile adresate zeilor produceau recolte bogate. Prevestind într-un an o recoltă foarte bogată de măslină, se spune că a cumpărat apoi toate presele de măslină locale, după care a obținut mari profituri prin închirierea acestora pentru a face față cererii crescute.

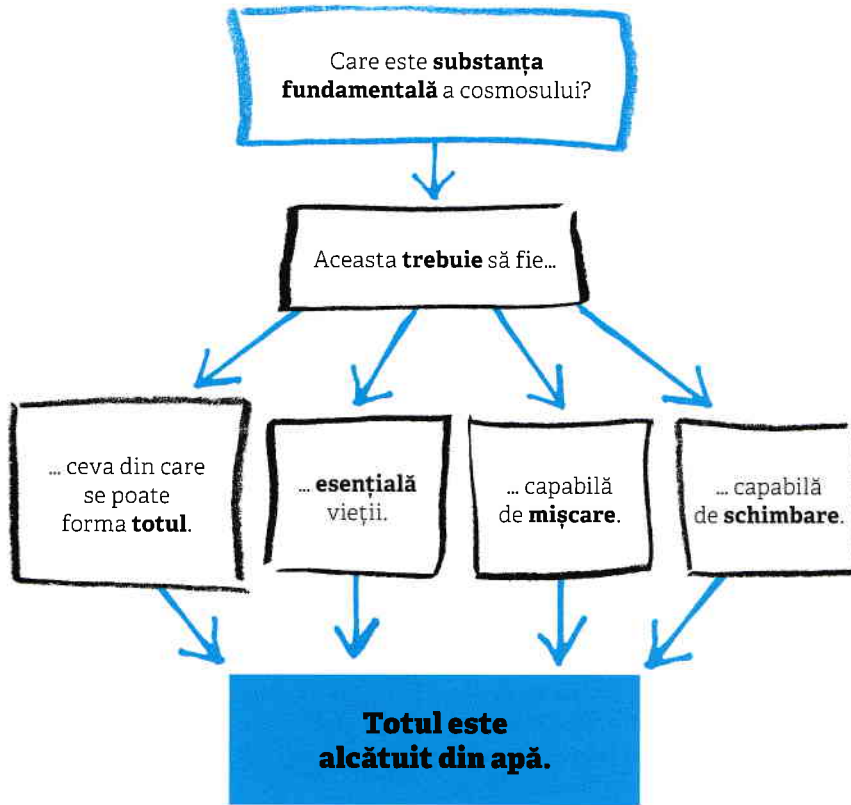
In perioada arhaică (mijlocul secolului al VIII-lea – secolul al VI-lea î.Hr.), locuitorii peninsulei grecești au înființat gradat mai multe orașe-state. Ei au dezvoltat un sistem alfabetic de scriere și au pus bazele a ceea ce este cunoscut în prezent drept filosofia occidentală. Civilizațiile anterioare se bazaseră pe religie pentru a explica fenomenele din lumea înconjurătoare. Acum însă a apărut un nou tip de gânditori, care, căutau să găsească explicații firești, raționale. Primul dintre acești gânditori științifici pe care îl cunoaștem a fost Thales din Milet. Nu s-a păstrat nimic din scrierile sale, însă știm că avea cunoștințe detaliate de geometrie și astronomie. Se spune despre

el chiar că a prezis eclipsa totală de soare din anul 585 î.Hr. Acest tip de gândire practică i-a generat convingerea că evenimentele din lumea înconjurătoare nu se datorau unei intervenții supranaturale, ci aveau cauze naturale care puteau fi revelate prin rațiune și observație.

Substanța fundamentală

Thales trebuia să stabilească un prim principiu de la care să pornească, astfel că a pus întrebarea: „Care este substanța de bază a cosmosului?” Ideea că totul în univers poate fi redus în esență la o unică substanță este teoria monismului, Thales și adepții săi fiind primii care au propus-o în cadrul filosofiei occidentale.

Vezi și: Anaximandru 330 ■ Anaximene din Milet 330 ■ Pitagora 26–29 ■ Empedocle 330 ■ Democrit și Leuċip 45 ■ Aristotel 56–63

Thales considera că materia fundamentală a universului trebuia să fie ceva din care să se poată forma toate lucrurile, fiind în același timp un element esențial vieții, capabil de mișcare și prin urmare de schimbare. El a observat că apa este evident necesară pentru a susține toate formele de viață, că se mișcă și se modifică, luând forme diferite – trecând din forma lichidă în cea solidă a gheții sau în cea a vaporilor. Prin urmare, Thales conchide că întreaga materie, indiferent de proprietățile sale aparente, este apă într-o etapă sau alta a transformării. Thales notează de asemenea că orice porțiune de uscat pare să se sfârșească la malul unei ape. Din aceasta el deduce că întregul pământ plutește pe un pat

de apă din care a apărut. Atunci când ceva cauzează valuri sau trepidații la nivelul acestei ape, afirmă Thales, noi le simțim ca pe niște cutremure.

Totuși, oricât de interesante ar fi detaliile teoriilor lui Thales, ele nu sunt motivul principal pentru care acesta este considerat un exponent major al Istoriei filosofiei. Adevărata sa importanță rezidă în faptul că a fost primul gânditor cunoscut care a căutat răspunsuri științifice, raționale la întrebări fundamentale, în loc să atribuie obiectele și evenimentele toanelor unor zei capricioși. Procedând astfel, el și filosofii care i-au urmat în cadrul Școlii Milesiene au pus bazele gândirii științifice și filosofice viitoare din întreaga lume occidentală.

Thales din Milet

Cu toate că știm că Thales s-a născut și a trăit în Milet, pe coasta Turciei din prezent, cunoaștem totuși foarte puține despre viața sa. Nici una dintre lucrările lui, dacă a lăsat vreuna, nu a supraviețuit. Totuși, reputația sa drept unul dintre gânditorii greci timpurii de referință este binemeritată, el fiind menționat pe larg atât de Aristotel, cât și de Diogene Laerțiu, biograful filosofilor greci din Antichitate, născut în secolul al III-lea d.Hr.

Dovezile existente arată că, pe lângă faptul că era un filosof, Thales era implicat activ în politică și era un om de afaceri de succes. Se crede că a călătorit mult în bazinul estic al Mării Mediterane, iar în timpul vizitelor sale în Egipt a învățat geometria practică, devenită ulterior baza raționamentului său deductiv.

Totuși, Thales a fost mai întâi de toate un profesor, primul din așa-numita Școală milesiană a filosofilor. Anaximandru, elevul lui, i-a dezvoltat teoriile științifice, devenind la rândul său mentorul lui Anaximene, despre care se crede că l-a învățat pe tânărul matematician Pitagora.